

BO'LAJAK MUTAXASSISNING ASOSIY KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Ilmiy rahbar

Rahimboyev Musobek Komiljon o'g'li

Falsafa fanlari doktori

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

To'rtko'l fakulteti

Sobirov Mirjalol Zafar o'g'li

1-bosqich, 251-guruh talabasi

Buxgalteriya hisobi yo'nalishi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

To'rtko'l fakulteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak mutaxassislarning kasbiy faoliyatida muhim ahamiyatga ega bo'lgan asosiy ko'nikmalarni shakllantirish masalalari yoritilgan. Zamonaviy ta'lim jarayonida nazariy bilim bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalar, kommunikativ kompetensiya, tanqidiy fikrlash, jamoada ishlash hamda muammolarni mustaqil hal etish qobiliyatlarini rivojlantirishning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida innovatsion pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlardan foydalanish orqali talabalarni raqobatbardosh mutaxassis sifatida tayyorlash yo'llari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: bo'lajak mutaxassis, kasbiy kompetensiya, amaliy ko'nikma, kommunikativ qobiliyat.

Kirish:

Hozirgi kunda dunyo miqyosida barcha sohalarda keskin o'zgarishlar yuz bermoqda. Fan va texnologiyaning rivojlanishi, sun'iy intellekt, raqamli iqtisodiyot, global raqobat hamda zamonaviy mehnat bozori talablari insonlardan nafaqat nazariy bilim, balki kuchli amaliy ko'nikmalarni ham talab qilmoqda. Shu sababli bo'lajak mutaxassisning asosiy ko'nikmalarini shakllantirish masalasi bugungi davrning eng dolzarb mavzularidan biri sifatida qaralmoqda. Endilikda oddiy bilimning o'zi yetarli emas. Zamonaviy mutaxassis o'z kasbini mukammal bilishi bilan bir qatorda, mustaqil fikrlashi, muammolarni tez hal qila olishi, jamoada ishlashi, zamonaviy texnologiyalardan foydalana olishi hamda doimiy ravishda o'z ustida ishlashi kerak bo'ladi.

Dunyo tajribasiga nazar tashlaydigan bo'lsak, rivojlangan davlatlarda ta'lim tizimining asosiy maqsadi talabaning faqat bilim olishini emas, balki

uning amaliy salohiyatini rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Xususan, Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya, Singapur kabi davlatlarda yoshlar universitet davridayoq amaliy loyihalar, korxonalardagi tajribalar va innovatsion dasturlar orqali kasbiy faoliyatga tayyorlanadi. Buning natijasida ular mehnat bozoriga moslashgan, tajribali va raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllanadi. Jahon iqtisodiyotidagi tezkor o'zgarishlar esa oliy ta'lim oldiga yangi vazifalarni qo'ymoqda. Chunki bugungi ish beruvchilar diplomdan ko'ra ko'proq real ko'nikma, kreativ yondashuv va amaliy tajribaga e'tibor qaratmoqda.

Mashhur tadbirkor Steve Jobs "Kelajakni oldindan aytishning eng yaxshi yo'li — uni yaratishdir", degan edi. Bu fikr zamonaviy yoshlar uchun juda muhim hisoblanadi. Chunki kelajak aynan bugungi bilim va ko'nikmalar asosida quriladi. Agar talaba o'z ustida ishlasa, yangi bilimlarni o'rgansa va amaliy tajribasini rivojlantirsa, u kelajakda jamiyat uchun foydali va yetuk mutaxassis bo'lib yetishadi.

Bugungi kunda O'zbekistonda ham ta'lim tizimini rivojlantirish va yoshlarni zamonaviy kasblarga tayyorlash masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. So'nggi yillarda oliy ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, xorijiy universitetlar bilan hamkorlik, kredit-modul tizimining joriy etilishi, raqamli ta'lim platformalarining kengayishi hamda amaliyotga yo'naltirilgan darslarning ko'payishi bunga yaqqol misol bo'la oladi. Ayniqsa, iqtisodiyot, axborot texnologiyalari, buxgalteriya hisobi, biznes va xorijiy tillar yo'nalishlarida malakali kadrlar tayyorlash bugungi kunning muhim talabiga aylangan.

Shu bilan birga, bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Ba'zi talabalarda mustaqil fikrlash va amaliy ishlash ko'nikmalari yetarli darajada shakllanmaganligi kuzatiladi. Ayrim hollarda nazariy bilim amaliyot bilan uyg'unlashmaydi. Talabalar faqat dars va bahoga e'tibor qaratib, o'z ustida ishlash, yangi tajriba orttirish yoki zamonaviy texnologiyalarni o'rganishga yetarli vaqt ajratmaydi. Bu esa kelajakda ish faoliyati davomida qiyinchiliklarni yuzaga keltirishi mumkin. Chunki zamonaviy tashkilotlar mas'uliyatli, tashabbuskor, muloqot qila oladigan va muammolarni mustaqil hal etadigan xodimlarni talab qilmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun ta'lim jarayonida innovatsion metodlardan foydalanish, interaktiv darslarni tashkil etish, talabalarni amaliyotga keng jalb qilish hamda korxona va tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, yoshlarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirish, liderlik ko'nikmalarini shakllantirish va ularni mustaqil izlanishga undash ham zarur hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar, onlayn kurslar va sun'iy intellekt platformalari esa bu borada

keng imkoniyat yaratmoqda.

Buyuk olim Albert Einstein ta'kidlaganidek, "Ta'limning vazifasi insonni fikrlashga o'rgatishdir." Darhaqiqat, haqiqiy ta'lim insonni nafaqat bilimli, balki ongli, mas'uliyatli va kreativ shaxs sifatida shakllantiradi. Shunday ekan, bo'lajak mutaxassisning asosiy ko'nikmalarini rivojlantirish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri bo'lib, bu nafaqat shaxsning muvaffaqiyati, balki jamiyat va davlat taraqqiyoti uchun ham katta ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism:

Mazkur tadqiqot davomida bo'lajak mutaxassislarning asosiy ko'nikmalarini shakllantirish darajasini o'rganish maqsadida kuzatish, suhbat, intervyu va so'rovnoma metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning amaliy qismi davomida To'rtko'l hududidagi ayrim ta'lim muassasalari hamda tashkilotlarda bo'lib, talabalar, o'qituvchilar va mutaxassislar bilan suhbatlar olib borildi. Shuningdek, iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar o'rtasida so'rovnoma tashkil etildi.

O'tkazilgan intervyular davomida ish beruvchilar zamonaviy mutaxassis uchun faqat nazariy bilim yetarli emasligini, amaliy tajriba va kommunikativ ko'nikmalar muhim o'rin egallashini ta'kidladilar. So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning 76 foizi amaliy mashg'ulotlar sonini ko'paytirish kerakligini bildirgan bo'lsa, 68 foizi jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini qayd etdi. Bundan tashqari, 72 foiz talaba zamonaviy axborot texnologiyalarini bilish kelajakdagi muvaffaqiyat uchun asosiy omillardan biri ekanligini ta'kidladi.

Kuzatish jarayonida interaktiv metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda talabalar faolligi yuqori bo'lgani aniqlandi. Ayniqsa, "Case study", "Brainstorming", guruhli loyiha va amaliy topshiriqlar orqali o'tilgan darslarda talabalar mavzuni tezroq o'zlashtirgani kuzatildi. Tadqiqot davomida ayrim talabalar omma oldida erkin fikr bildirish va mustaqil qaror qabul qilishda qiynalayotgani ham ma'lum bo'ldi. Respondentlarning 54 foizi amaliyot jarayonida real ish muhitiga moslashishda qiyinchilikka duch kelganini bildirdi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bo'lajak mutaxassisni tayyorlashda nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish hamda talabalarni real loyihalarga jalb qilish orqali ularning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mumkin.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda bo'lajak mutaxassisning asosiy ko'nikmalarini shakllantirish ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri

hisoblanadi. Zamonaviy mehnat bozori yosh mutaxassislardan nafaqat nazariy bilim, balki amaliy tajriba, kommunikativ qobiliyat, mustaqil fikrlash va zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini ham talab qilmoqda. Tadqiqot davomida o'tkazilgan suhbat, intervyu va kuzatishlar natijasida talabalar uchun amaliy mashg'ulotlar, interaktiv metodlar hamda real loyiha va amaliyotlarning muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, jamoa bilan ishlash, muammolarni tezkor hal qilish va erkin muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish yoshlarning kelajakdagi muvaffaqiyatida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar va zamonaviy axborot vositalaridan samarali foydalanish talabalarning kasbiy kompetensiyasini oshirishga yordam beradi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida nazariya va amaliyot uyg'unligini kuchaytirish, talabalarni mustaqil izlanishga undash hamda ularni real ish muhiti bilan yaqindan tanishtirish zarur hisoblanadi. Umuman olganda, raqobatbardosh, bilimli va malakali yosh mutaxassislarni tayyorlash jamiyat taraqqiyoti va mamlakat rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 2008.
2. Albert Einstein. Ideas and Opinions. – New York: Crown Publishers, 1954.
3. John Dewey. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.
4. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
5. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals. – Paris, 2017.
6. V. A. Slavenin. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2002.
7. William Glasser. The Quality School. – New York: HarperCollins, 1990.
8. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar va ta'lim sohasiga oid qaror va farmonlari. – Toshkent, 2022.